

PROSTORI MLADIH I NJIHOV SMISAO*

Primljeno:
5. 12. 2010.

Pregledni
rad

UDK
253-053.6

JESÚS ROJANO MARTÍNEZ

Colegio Salesiano
Repullés y Vargas, 11
28011 Madrid, Španjolska

Sažetak

Autor kreativno istražuje riječ »prostor« usredotočujući se na značenje te riječi kako je tumači nekolicina filozofa u rječniku Španjolske kraljevske akademije te u nekim filmskim ostvarenjima. Istraživanje završava sa zaključkom da postoji životni prostor koji smatramo svojim vlastitim, odnosno prostorom iz kojega razmišljamo. Postoje i prostori mladih koje su stvorili odrasli za mlade, ali i prostori mladih koje su stvorili oni sami. U posljednjem dijelu članka autor postavlja pitanje na koje sam odgovara. Pitanje glasi: Koje prostore nudi kršćanska zajednica mladima danas? On predlaže poticanje stvaranja odgojnih iskustava između mladih i odraslih, kao što je npr. među-generacijska kateheza.

Ključne riječi: *prostor, međugeneracijska kateheza, pastoral mladih*

U ovome ćemo članku proučavati prostore mladih kako bismo vidjeli koji su to prostori, kakvi su, čemu služe, kako nastaju i koje su njihove odgojne i pastoralne mogućnosti. Drugi autori opisuju konkretno neke važne i aktualne prostore kao što su: noć, glazba, prijatelji. Prije nego progovorimo o tim prostorima, nastojat ćemo pojasniti što su oni, koji je odnosno koji bi trebao biti njihov smisao, proširujući tako pogled i izvan našega vlastitog okruženja. Ta opća panorama omogućit će nam širi pogled koji nam nudi važne pastoralne prijedloge.

1. ANTROPOLOŠKI SMISAO PROSTORA

Prije nego progovorimo o prostorima mladih, valjalo bi pojasniti pojam prostora kao takav. Pogledajmo u Rječnik Špa-

njolske kraljevske akademije¹! Ondje ćemo naći dokaz o ogromnom polisemantičkom bogatstvu tog izraza:

espacio (od lat. *spatium*)

1. Obujam sveukupne postojeće materije.
2. Dio koji zauzima svaki opažljiv predmet.
3. *Izvanjski prostor*: dio svemira koji se nalazi dalje od zemaljske atmosfere.
4. Sadržaj zemljišta, mjesta ili naselja.
5. Protok vremena između dva događaja.
6. Zadržavanje, sporost.
7. Udaljenost između dva tijela.
8. Razmak između redaka ili pak slova ili riječi istoga retka u nekom otisnutom tekstu.

* Naslov izvornika: *Espacios juveniles: una reflexión sobre su sentido*, u: »Misión joven« 49(2009)395, 5–13.

¹ Usp. »espacio« u: <http://buscon.rae.es/draeI/>

9. Program ili dio radijskog ili televizijskog programa: *Informativni prostor*.
10. (*tiskarstvo*) Tanka metalna pločica koja služi za odvajanje riječi ili za pravljenje većeg razmaka među slovima.
11. (*tiskarska matrica*) (prazno slovo ili *prostor*).
12. (*matematički*) Zbroj nečega između čega se uspostavljaju određene postavke. *Vektorski prostor*.
13. (*mehanički*) Prostor koji je neka pokretna sila prošla u određenom vremenu.
14. (*glazba*) Razmak između crta u notnom crtovlju.
15. (*zastarjelo*) Odmor, rasonoda.

Zloupotrijebili smo čitateljevu strpljivost nabrojivši svih 15 značenja (petnaesto je odmor, rasonoda) jer slutimo da upravo to značenje prevladava kad se danas govori o »prostorima mladih«. Kasnije ćemo se vratiti na to značenje.

Većina velikih filozofa i znanstvenika smatra da je prostor, uz vrijeme, jedna od temeljnih dimenzija stvarnosti, svega postojećega. Tako za Aristotela svaki predmet, svako biće, pa i ljudsko biće, zauzima neki prostor, mjesto koje mu odgovara i koje je njegovo »prirodno mjesto«. Zbog toga je grčki mislilac branio nemogućnost praznine. Aristotel prostor smatra jednakovrijednim mjestu što ga zauzimaju stvari, i stoga »praznina« ne može postojati. Aristotel nije mogao znati da će se jedna tipka računala kojim pišem ove riječi zvati »prostor« ili »razmaknica«, a uloga joj je, gle čuda, unošenje praznine u tekst. U našoj se glavi javlja pitanje: Tko i zašto danas u ovome društvu među našu mladež uvodi praznine? Odgovor na to pitanje mogao bi biti novi članak, ali ćemo ga zasad odgoditi. Zadržimo se kod antropološke primjene danas nadidene aristotelovske fizike: svaka ljudska skupina, svaki narod,

svaka dob, treba zauzeti svoje mjesto, svoj prirodni prostor u kojem će živjeti, rasti i sazrijevati.

Immanuel Kant je prostor opisao kao »osjetljivu intuiciju« našega uma. Za njemačkoga filozofa, prostor i vrijeme su poput mreže našega razumijevanja bez koje ne bismo mogli shvatiti svijet koji nas okružuje niti stupati u odnose, govoriti, stvarati jezik i umjetnost. Genijalni fizičar i matematičar Isaac Newton govori o »apsolutnom prostoru« kao o posudi koja sadrži sveukupni svemir i smatra je izravnim Božjim tragom. Doista, prema biblijskoj objavi, upravo se je Bog odlučio utjeloviti u određenom prostoru i konkretnom vremenu.

Te nam misli pokazuju kako je čovjek uvijek shvaćao da prostor u kojemu se nalazi i koji ga okružuje ima temeljnu ulogu u razini njegove humanizacije. U gotovo svim kulturama povezanost s konkretnim područjem bila je temeljni čimbenik sigurnosti, postojanosti i identiteta ljudskih zajednica. Općepoznato je pismo indijanskog poglavice Seattlea (1854) predsjedniku SAD-a, koji mu je nudio novac u zamjenu za njegovo područje. Odgovor indijanskog poglavice prekrasan je poetski izričaj o čovjekovoj povezanosti s vlastitom zemljom, tj. s prostorom koji pripada određenom narodu.² Poznato nam je da se gotovo općenito smatra kako je neko prokletstvo pogodilo narode koji su izgnani iz svoje zemlje ili pak ljude bez domovine koji su natjerani na lutanje po stranim zemljama, iseljenike koji su zbog materijalne bijede ili političkog progona prisiljeni napustiti svoju domovinu. Književnost je puna prikaza takvih događaja, kao što

² Usp. tekst u: www.ciudadseva.com/textos/otros/seattle.htm. Postoji i inačica sa slikom i tekстом, usp: <http://www.youtube.com/watch?v=bWwj-f6VxE>.

su npr. mit o letećem Nizozemcu ili Odi-seja. Možda zbog toga gotovo svi narodi sa zazorom gledaju na selilačke narode kao što su Romi ili Židovi, koji su toliko puta u raznim prigodama bili nepravedno izabrani kao žrtvene ovce.

Engleski mislilac Anthony Giddens pokazao je u svom najpoznatijem djelu³ kako je moderno doba poremetilo tu stalnost ljudskoga društva ukorijenjenog u prostoru i naviklog na jedinstveni ritam vremena. Promjene u podjeli rada, poboljšanje prijevoza i komunikacija te ubrzanje životnoga ritma izazvali su revoluciju modernog društva. Stoljećima je bilo posve uobičajeno da većina ljudi živi i umre ne izašavši iz vrlo ograničenog prostora. Sve je imalo svoje mjesto i trenutak, i oni su bili praktički nepromjenjivi. Danas se može raditi noću i na blag dane, može se stalno putovati na velike udaljenosti radi posla ili jednostavno radi turizma. Giddens je uvjeren da je to, zajedno s nesumnjivim prednostima što ih donosi napredak, stvorilo snažan osjećaj iskorijenjenosti kod mnogih ljudi. Danas se nešto može učiniti u bilo kojem trenutku i na bilo kojem mjestu, ali su se izgubili stalni uzori koji su ulijevali povjerenje i sigurnost. Isto vrijedi i za povezanost sa zemljom. Postmoderni čovjek postao je selilac, neprestani putnik, bez stalnoga doma i korijena, kao što je to vrlo oštromno opisao francuski sociolog Michel Maffesoli.⁴

Taj osjećaj da se nema nikakva korijena ni na jednom mjestu, pomanjkanje vlastitoga životnog prostora, jedan je od glavnih razloga nihilizma koji prožima današnju postmodernu kulturu. U filmskom svijetu se očitovanjem spomenute estetske postmoderne smatra film Alana Rudolpha *Choose me* (1984). Njegov tajanstveni glavni lik ovako se predstavlja u jednom baru: »Dolazim iz Las Vegasa i idem u Las Vegas.«

Odgovor na te njegove riječi glasi: »Nitko ne dolazi iz Las Vegasa!« To je zanimljiva i neusiljena metafora neimanja mjesta ili prostora postmodernog čovjeka. Jednako vrijedan noviji izričaj mogao bi biti tekst pjesme *Kopenhagen* madridske skupine Vetusta Morla:

Trčao je; nikad ga nisu učili hodati...
Izgubio se među slabašnim svjetlima.
Ona je pobjegla od iluzija i morskog vremena.
Zračne luke, jedni dolaze, drugi odlaze,
jednako kao i Alicija bez grada.
Važno je putovati, strašno dolaziti.
Kiši na kanalu, vjetar
pokazuje put prema moru.
Svi već spavaju.
Bilo bi jako dobro ustati
i okušati sreću.
Nikada ne znaš gdje možeš završiti.⁵

Naravno, moguće je pronaći i osvjeđene kritičare takva načina razmišljanja. U filmu *Jedno mjesto na svijetu* (1992) Adolfo Aristarain tvrdi da svi možemo pronaći vlastiti prostor, naše vlastito mjesto na svijetu gdje se možemo boriti i sporazumijevati, iako priznaje da je to danas vrlo teško.

Mogli bismo, primjerice, nabrojiti još više svjedoka iz svijeta filma i iz »stvarnoga« svijeta koji govore o tome kako se danas ostvaruje povezanost ljudskih skupina s njihovim prostorom ili s gubitkom prostora:

- *Ispremiješan ili nejasan prostor*. – Film »U sitne sate« (1985) Martina Scorcese vrlo nam živo govori o tome što se

³ Usp. A. GIDDENS, *Consecuencias de la modernidad*, Alianza Editorial, Madrid, 1993.

⁴ Usp. M. MAFFESOLI, *El nomadismo. Vagabundos iniciáticos*, Fondo de Cultura Económica, México, 2004.

⁵ Usp. *Cuaderno Joven* u: »Misión Joven« 49(2009) 386.

događa kad se stanovnik »normalnih« prostora (u kojima živi i radi danju) slučajno nađe među stanovnicima noći i prijestupa. Scorsese na zanimljiv način pripovijeda kako se moderan život pretvara u noćnu moru prije nego što bismo to očekivali, kako neočekivano čudovište vreba na nas iza nekog ugla na kojemu iščezavaju granice prostora.

- *Prostori za dionizijske djelatnosti* pretvorene u *bumerang* koji prodire i u tuđe prostore. – Ovdje je riječ o mjestima poznatim kao »botellódromos«⁶ i najčešće o sukobima mladih »slavljenika« i policije u *Pozuelou* (Madrid, rujan 2009) ili na mnogim drugim *prostorima*.
- *Nezdрави ili tužni prostori* koji nam naviještaju budućnost noćne more, kao što je mračni i prljavi Los Angeles u filmu *Istrebljivač* (Ridley Scott, 1982), ili *pustinja stvarnosti* u filmu *Matrix* (Andy i Larry Wachowski, 1999), koje je vrlo dobro opisao slovenski filozof *Slavoj Žižek*.⁷
- *Zauvijek oskvrnuti prostori u kolektivnim grobljima*, kao što su *Hirošima*, *Nagasaki*, *Auschwitz* ili *Kartaga*, koja je izbrisana s lica zemlje u antičko doba.
- *Prostori pretvoreni u zajedničke grobnice* u koje su razni totalitaristički režimi zakopali tisuće hladnokrvno ubijenih koje se ponekad pokušava otkopati u potrazi za istinom. Pritom mislim na nedavno snimljeni film *Katyn* (2007) *Andrzeja Wajde*, u Španjolskoj prikazan 2009.
- *Prostori koji su ponovno postali opasni* kao npr. mora s piratima u 21. st., laboratoriji u kojima se provode tajnoviti eksperimenti, stvarne verzije pustih i ukletih kuća iz filmova... Tu valja uvrstiti i virtualne prostore s interneta, gdje

se skrivaju najzopačeniji ljudi: pederasti, psihopati, kradljivci, varalice...

- *Prostori koje su njihovi stanovnici osvojili ili dobili na junački (ili divljački) način*. »Ova je zemlja sada sigurno moja, više nije vaša...« Prostori po mjeri onih koji planiraju učinke poznate izreke: »Ubij jednog čovjeka, zvat će te ubojicom; ubij ih milijun, zvat će te herojem.«
- *Prostori za kojima se žali i za kojima se čezne*. Koliki ljudi danas moraju bježati, koliki su primorani napustiti svoju zemlju, svoj prostor. To je na čudesan način 1993. izrazila pjevačica kubanskog podrijetla *Gloria Stefan* u svojoj pjesmi *Moja zemlja*:

Zemlju u kojoj si se rodio
ne možeš zaboraviti
jer su ondje tvoji korijeni
i ono što ostavljaš.
Zemlja za kojom tuguješ,
zemlja koja ti ispunjava dušu
kad tebe nema...

I nedavno preminula (listopad 2009) Mercedes Sosa u svojoj je pjesmi *Sve se mijenja* znala izraziti bol zbog izgnanstva iz svoga životnog prostora:

Mijenja se, sve se mijenja...
Ali se ne mijenja moja ljubav
za daleke kojima nedostajem,
kao ni uspomena ni bol
zbog moje zemlje i mogega naroda.

- *Odvojeni i ograđeni prostori*, koji označavaju jasnu razliku između onih koji su unutra i onih koji su vani, kao što

⁶ *Botellódromos* (španj. botellón – masovno skupno kupovanje alkohola radi ispijanja na javnim mjestima; botellódromos – mjesta posebno izgrađena za »botellón«, izvan naselja) [nap. prev.]

⁷ Usp. S. ŽIŽEK, *Lacrimae rerum. Ensayos sobre cine moderno y ciberespacio*, Debate, Barcelona, 2006, str. 175–206.

su to *Berlinski zid* (1961–1989) i današnja palestinska područja. To su obično prostori s granicom koja dijeli spas i kaznu, toplinu zajedništva i izvanjsku nezainteresiranu hladnoću. Ili pariška obilaznica koja predstavlja granicu između sigurnog i bogatog prostora i predgrađa (*banlieus*), što ih prepoznamo kao nova i nemilosrdna područja izvanjske tmine. Ta granica objašnjava činjenice poput noćnog uništavanja i paljenja automobila kao simboličke osvete onima s druge strane. Automobile, zato što predstavljaju jedan od *prostora* koji danas najviše razdvajaju ili odvajaju. U tu je svrhu dovoljno pogledati promidžbene oglase s automobilima. A što reći o granicama Europske Unije ili Sjedinjenih Američkih Država koje se ograđuju i štite od onih koji dolaze s juga?

- *Virtualni prostori, nestvarni prostori*, koji oblikuju novu vrstu osoba bez korijena. Promidžbena poruka filma *Surogati* (Jonathan Mostow, 2009), koji je zapravo film za razonodu, uvelike privlači pozornost pitanjem: *Kako spasiti čovječanstvo ako si jedino stvarno biće upravo ti?* Sadržaj je sugestivniji ako ga povežemo s našom temom: stvoreni su roboti da bi umjesto ljudskih bića stanovali u najnezanimljivijim i najneugodnijim prostorima.
- *Zaštićeni prostori ili potpuno izdvojeni prostori* kako bi nas zaštitili od drugih u vremenu side ili raznih gripa... Ili ubrzana urbanizacija velikih gradova, strogim sigurnosnim mjerama odijeljenih poput nekog postmodernog *Fort Apache* od ostalih građana, koje se od samoga početka općenito smatra mogućim opasnim ljudima. To je odlično opisao *Zygmunt Bauman*.⁸

- Što reći o *indijanskim rezervatima*, gdje se zatvaraju oni čiju se zemlju želi oduzeti ili ih se želi izdvojiti uz izgovor da im je potrebna zaštita. U kojoj su pravu mjeri prostori mladih ujedno i *indijanski rezervati*? A mjesto stanovanja za treću dob?

Može se učiniti da smo izabrali zaobilazan put. U svakom slučaju, mene kao radnika u pastoralu mladih zanima sljedeće pitanje: koliko opisanih oblika i u kojoj mjeri postoji u prostorima mladih koje stvaramo i kojima dajemo prednost? Valjalo bi razmišljati o tom pitanju i na nj odgovoriti bez žurbe, ništa ne uzimajući kao samo po sebi razumljivo.

2. POTREBA ZA VLASTITIM PROSTOROM

Vratimo li se ponovno Rječniku kraljevske akademije, susrećemo se i sa sljedećim pojmom – životni prostor: 1. Određeno područje koje treba zajednicama ili narodima da bi se razvijali. Očito je da se ono što smo prethodno rekli podudara s tim poimanjem. Nadam se da sam uspio pokazati da je uporaba glagola *trebati* potpuno opravdana. Doista, malo je toliko nehumanih prostora kao što je zatvor, upravo stoga što smanjuje prostor (informativni izričaj iz nogometnog svijeta Argentinca Menottia, ako se ne varam), da bi se spriječilo slobodno kretanje iz jednog prostora u drugi. Time se nekomu gotovo priječi da bude osoba. Koncentracijski logori i poznata mučenja iz Guantánama dovode do krajnosti spomenuto lišavanje životnog prostora. Postoji li okrutnija i nehumanija metafora spomenutog oduzimanja vlastitog prostora od torture koja se zove osjetilno lišavanje: ne dopustiti ni gledati, ni

⁸ Usp. Z. BAUMAN, *Miedo líquido: la sociedad contemporánea y sus temores*, Paidós, Barcelona, 2007.

slušati, ni dodirivati ni osjećati...? Manje iznimni, ali jednako tako upadljivi su i mali tokijski stanovi ili glasoviti tokijski metro, kojim putnici putuju sabijeni kao sardine, pošto su ih ondje dobro nagurali (zatvorili, stisnuli, zbili?) djelotvorni zaposlenici.

Postoje, naravno, i osobe koje su prostore učinile i čine humanijim, osobe koje prostor čine nastanjivijim svojim upravljanjem te življenjem i produživanjem pjesme Franje Asiškoga:

Hvaljen budi, Gospodine moj,
po sestri i majci nam Zemlji.
Ona nas hrani i nosi,
slatke nam plodove,
cvijeće šareno i bilje donosi.

Naravno, ta potreba za vlastitim životnim prostorom postaje posebno hitna za ljudske skupine koje si same ne mogu osigurati taj prostor zbog ekonomske ili kulturalne nemoći, kao što su djeca, osobe treće dobi, mentalno zaostali... Socijalna država nastoji im to s većim ili manjim uspjehom olakšati. Jednako tako i mladima.

3. PROSTORI MLADIH

Svaki odgajatelj odnosno otac ili majka obitelji znaju da su najdraže riječi njihovoga sina ili kćeri adolescenta: »Pusti me na miru! Nemoj me kontrolirati! Ne ulazi u moju sobu bez poziva! Nemoj me špijunirati ni pretraživati ladice u kojima držim svoje stvari!« Zapravo, iza nepristojnosti ili lošeg načina na koji su ponekad izrečene, krije se želja za pronalaženjem ili zahtjev za onim o čemu smo govorili u dosadašnjem izlaganju: »Daj mi prostora!« Drugim riječima, adolescencija-mladost je razdoblje osobnoga razvoja koje posebice treba prostora. Pomanjkanje prostora ili stanovanje u pretrpanim ili nezdravim prostorima kakve smo već opisali, dovodi u

opasnost sazrijevanje mladog čovjeka kao osobe. Ovdje nam se čini važnim ukazati na razlikovanje nekoliko vrsta prostora za mlade, koje ćemo stoga detaljnije opisati.

3.1. *Prostori koje su odrasli stvorili za mlade*

Socijalne institucije danas priznaju potrebu za osiguranjem i promicanjem prostora za mlade. Nije uvijek bilo tako. Prvi prostori za mlade (centri, klubovi ili kružoci, u Italiji oratoriji) nisu bili plod javne nego privatne skrbi, gotovo uvijek vezani uz Crkvu, barem u Europi. Danas se za njih brinu, ponekad s velikim predračunskim troškovima, mjesne i državne javne institucije. Dovoljno je malo potražiti na internetskoj tražilici kako bismo dobili ideju o prostorima za mlade koje im nude odrasli:

- Omladinske udruge na raznim razinama: omladinski centri, kuće za mlade... s odgovarajućim pravilnicima i uvjetima da bi imali pravo na potporu. Usp. npr. http://www.santiagodelteide.org/pub/documentos/documentos_Reglamento_de_Espacios_Juveniles_7388f619.pdf; <http://www.gipuzkoagazteria.net/gazteria/webdirulaguntzak/decreto1anexo8c.htm>
- Mjesta i informativni uredi za mlade.
- Savjeti za mlade na raznim upravnim razinama (mjesnoj, autonomnoj, državnoj).
- Priprava mentora, posrednika, socijalnih radnika i odgajatelja koji se posvećuju tim prostorima za mlade (uključujući i ulicu).
- Raznovrsni tečajevi za rad u tim prostorima ili za njihovo dinamiziranje, npr. <http://www.ayuntamientodemorata.org/vertical/morata/images/actualidad/anuncios/cursodinamizacion.pdf>

- Sociološke studije i studije drugih društvenih znanosti o prostorima za mlade, npr. <http://redalyc.uaemex.mx/redalyc/src/inicio/ArtPdfRed.jsp?iCve:19501006>.

Ipak, prevladava dojam da se ne prestaje pogađati. Predstaviti ćemo dva primjera tog nezadovoljstva, koja smo također pronašli na internetu:

- »Jedan od problema prilagodbe u gradovima jest zahtjev mladih da im se osiguraju slobodni prostori za okupljanje. Urbanisti, a napose političari koji upravljaju gradskim prostorima, nisu na zadovoljavajući način riješili probleme koje mladi traže za razvijanje vlastitoga suživota. Posljednjih desetljeća drugoga tisućljeća u gradovima na mediteranskom području uočava se sklonost mladih da izlaze i sastaju se noću. To se istodobno povezuje s drugim okolnostima koje su svojstvene adolescencijama, a to su ograničena financijska sredstva koja su im na raspolaganju za druženje u diskotekama i prostorima za sastanke. Zato se mladi okupljaju na trgovima i javnim mjestima, stalno uznemiravajući one koji bi u te sate trebali okrepiti san. Mjerodavne vlasti sklone su ili zabraniti okupljanje mladih ili prepuštanju okolnih stanara njihovoj sudbini. Urbanističko planiranje nastoji na zadovoljavajući način odgovoriti na potrebe svakog naraštaja. Novim običajima mladih trebat će dati društvene odgovore koji prihvaćaju njihove nove navike, a ne običnu prisilu [...]. Zabranjivanje često ne vodi ničemu drugomu nego premještanju ponašanja koje se želi izbjeći. Određivanje sredstava i drugih načina često pretpostavlja prihvaćanje odgovornosti za olakšavanje suživota svim građanima, približavajući prava koja su na prvi po-

gled međusobno suprotstavljena, pomoću ponuda koje istovremeno imaju dimenziju samoodgoja navika na razodnodu i zabave.«⁹

- »Uvjereni smo da je pitanje prostora za mlade tema koja zaokuplja mnoge mlade i to pitanje već odavno nije uzaludno. Budući da se sada nastoje stvoriti takvi prostori, ovo je trenutak da se procijeni kakvi ti prostori trebaju biti, tko njima treba upravljati... Naprotiv, mogu se naći kuće za mlade koje su pripremljene za konzumiranje aktivnosti, a ne za zadovoljavanje potreba.« [Mladi s kojima smo razgovarali] željeli su »prostor gdje će mladi upravljati prostorom unatoč privatnim tvrtkama ili nekoj drugoj vrsti pomoći«. Stoga bi valjalo da, budući da je prostor namijenjen mladima, mladi određuju kakav taj prostor treba biti u skladu s njihovim potrebama. Jednako tako se drži naravnim da mladi upravljaju tim prostorom, prilagođujući ga svom načinu života. Mladi kritiziraju institucije zbog toga što ne nude nešto više od kuća za mlade: »To su kuće koje mladež koristi samo u slobodno vrijeme, dok njima upravlja privatna tvrtka koja ne dopušta da mladi rade nešto drugo ili da sudjeluju u organizaciji tog prostora.«¹⁰

S druge strane, zašto kritiziramo ili smo suzdržani s obzirom na prostore mladih koje im društvo nudi? Čini mi se da je riječ o sljedećem:

- postoji opasnost da se prepustimo nekoj vrsti *prosvijećenog despotizma* primijenjenog na prostore za mlade: »Sve za mlade, ali bez mladih.« Postoji velika opasnost da se već od početka spri-

⁹ <http://www.papelesparaelpromgreso.com/numero6/609.html>

¹⁰ <http://siis.net/documentos/meroteca/804076.pdf>

jeći ili stavi među zgrade aktivno sudjelovanje mladih u planiranju ili upravljanju tim prostorima.

- Često to na kraju postaju neka vrsta *indijanskih rezervata*, mjesta na kojima se kaže mladima »idi onamo i nemoj više dosađivati«. A da ne govorimo o velikom neuspjehu većine prostora-zatvora planiranih za problematične adolescente i mlade, centara za maloljetnike ili za preodgoj, koji institucijama zadaju toliko glavobolje.
- Prostori za mlade ne smiju izdvajati adolescente i mlade od odraslih i od osoba treće dobi. Određene aktivnosti koje imaju nesumnjivu odgojnu i preventivnu vrijednost, kao što su glasovite noći za mlade ili alternativne noći, ako se češće organiziraju i ako odrasli odgojno u njima ne posreduju, mogu, makar se to nije željelo, doprinijeti spomenutoj izolaciji.

3.2. *Prostori koje su stvorili sami mladi*

Mladi obično daju prednost prostorima koje su sami tražili ili stvorili. Zanimljivo je vidjeti kako nastaju i kako se šire ti prostori. Uporaba društvenih mreža (Facebook, tuenti, myspace) je najbolji primjer. Današnji naraštaj može biti zabilježen u povijesti kao prvi naraštaj koji je imao potrebu biti neprekidno povezan. U vezi s time postoje već vrlo zanimljive rasprave.¹¹ Vrlo je značajno da se jedna od najproširenijih mreža zove »Moj prostor« (myspace). Druge takve prostore pomno se proučava na temelju rasprava o toj mreži.

U razdoblju od 25 godina prošli smo put od mladih koji su se oduševljavali za skupinu »Mecano«, koji su se nekad sastajali »izgubljeni u svojim kućama ne znajući što bi radili«, ali su općenito većinu svoga vremena provodili sa svojim vršnjacima, pa sve do današnjih mladih, koji više slič

nekoj vrsti IKEA mladeži: »nezavisna republika kod kuće«. Individualizam i zajedno s njime određeni narcistički solipsizam predstavljaju opasnost koju se nikada ne smije omalovažavati. Svakako zato što danas mladi nisu kod kuće, s mobitelima i računalima, zbog toga jer ne znaju što bi radili, budući da su mogućnosti goleme.

Govoreći o drugoj vrsti mladih, socijalni odgajatelji koji rade s konfliktnim maloljetnicima obično primjećuju da su ovi u svojim odnosima s drugim vršnjacima i s odraslima jako ljubomorni na svoj neposredni fizički prostor. Postoji neka vrsta poštapalice s kojom započinju mnoge njihove međusobne tučnjave: »Ne diraj me! Ne guraj me!« To je znakovit izričaj.

4. PROSTORI ZA MLADE U KRŠĆANSKOJ ZAJEDNICI

Postoji još jedan vid koji ćemo zbog nedostatka prostora tek spomenuti, iako zaslužuje da ga se detaljnije prouči. Koliko prostora mladima nude župe i crkvene zajednice? U normalnim slučajevima vrlo malo izvan vremena koje je predviđeno za dobnu katehezu. Jesu li spomenute župne zajednice privlačne za mlade? Jesu li kršćanske zajednice danas prostor za mlade? Nastoje li odgovarati na njihove nemire? Već mnogo godina govorimo o »pastoralu onih koji su daleko, za one koji su daleko i s onima koji su daleko«, ali je obostrano udaljavanje sve veće. Posebice kad je riječ o mladima.

Nije li isto tako istina da su mnoga iskustva pasterala mladih svojevrsno odvajanje u »indijanski rezervat«? Postoje mnoge skupine i omladinski centri koji

¹¹ Usp. Á. J. GORDO LÓPEZ (ur.), *Jóvenes y cultura messenger: Tecnología de la información y la comunicación interactiva*, FAD-INJUVE, Madrid, 2006. Cijelo se djelo nalazi i na internetu: http://www.fad.es/sala_lectura/Messenger.pdf.

nikada ne planiraju svoje uključivanje u cjelovitu kršćansku zajednicu, koja obuhvaća sve dobi. Postoji osjećaj da djelatnici pastora mladih ne žele malobrojne mlade koje »imaju« miješati sa starijim osobama u župi ili u pastoralnim skupinama. Smatra se da bi se mladi kad bi se to učinilo preplašili ili »zarazili«. A što ako je istina nešto upravo suprotno, da rad sa svim dobnim skupinama kršćanski sve još više obogaćuje? Neki prijedlozi današnjih naj-

istaknutijih kateheta kreću se upravo u tom smjeru. Tako, primjerice, tzv. međugeneracijska kateheza može dovesti u pitanje izdvajanje određenih prostora za mlade od ostatka zajednice u nekim pastoralnim sredinama.¹²

¹² A. HARKNESS, »Una catequesis intergeneracional«, u: H. DERROITTE (ur.), *15 nuevos caminos para la catequesis*, Sal Terrae, Santander, 2008, str. 59–78.